

William Ottestad
Carl Kjelsens vei 14 c
0860 Oslo

Verneområdestyret for
Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

Oslo 08.09.18

Kommentarer til høringsutkast angående føringer for motorferdsel og ekstremportaktivitet på Kjerag i Frafjordheiane landskapsvernområde

Bakgrunn

Føringer for motorferdsel og ekstremportaktivitet må ha sin legitimitet forankret i lovverket, og således vil forskrift om verneplan for Frafjordheiane være førende: (<https://lovdata.no/dokument/MV/forskrift/2003-12-19-1681>). I forskriftens § 2 som omhandler formål er det utvetydig slått fast at vern av landskap, vassdrag og kulturminner er det primære formålet med vernevedtaket. Videre skal allmennheten ha mulighet til naturopplevelser gjennom tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Utøvelse av ekstremport har introdusert både støy og omfattende tilrettelegging på Kjeragplatået gjennom mange år. Det tradisjonelle friluftslivet, som skulle sikres gode kår i landskapsvernområdet, er på mange måter marginalisert og Kjerag har utviklet seg til å bli en sirkus-arena for grenseløs selvrealisering. Tilrettelegging for ekstremport bryter med ideen om allmennhetens mulighet til enkelt og uforstyrret friluftsliv, hvilket har vært grundig drøftet i tidligere utgaver av verneplanen for området, jmf. kap 6.4 i forvaltningsplanen for Frafjordheiane 2007; *“Nye friluftaktiviteter som kan føre til slitasje/uroing skal ikkje tillatast. Det er det enkle og naturvennlege friluftslivet i tråd med norske friluftstradisjonar som skal prioriterast. Det er aktivitetane som i liten grad er avhengige av fysisk tilrettelegging, som t.d. ski- og fotturar, bærplukking, jakt og fiske som lettast let seg kombinera med verneføremåle.”*

Kommentarer til høringsnotat

Bruk av borebolter

Jeg har tidligere påpekt verneområdestyrets skjødesløse, og etter min mening lovstridige forvaltning av vernebestemmelsene i klage til Miljødirektoratet datert 24.08.17. Det er derfor med stor bekymring jeg nå ser at verneområdestyret i sitt aktuelle høringsnotat tillater seg å dele landskapsvernområdet inn i soner for ulike typer aktiviteter, og dedikerer en egen sone på Kjeragplatået for ekstremportutøvelse. Av denne logikken følger det at man kan tilrettelegge for ekstremport på en mer liberal måte i denne sonen sammenliknet med resten av Kjeragplatået. I mine øyne er dette en devaluering av det aktuelle områdets verneverdi. Området som er avmerket som ekstremport-sone er etter mitt skjønn det vakreste og kanskje mest spektakulære området på Kjeragplatået, og det er dermed et betimelig spørsmål hvorfor man nettopp i dette området skal

tillate tilrettelegging som går på bekostning av landskapsvern og allmennhetens rett til uforstyrret tradisjonelt friluftsliv.

Jeg har i den nevnte klagen til Miljødirektoratet påpekt hvorfor det er nødvendig med en prinsipiell avgjørelse i forhold til bruk av borebolter og andre faste installasjoner i fjellet. I forvaltningsplanen fra 2007 stadfestes det at; *“Fleire av dei geologiske fomasjonane har kvalitetar som i seg sjølv kvalifiserar til vern”*. Bruk av borebolter på Kjeragplatået har vært omfattende de siste årene. Borebolting kan i utgangspunktet betraktes å være et lite inngrep, men det er utvilsomt at bruk av borebolter over tid og i sum kan være svært forringende i forhold til de geologiske verneverdiene. Det er tilnærmet umulig å fjerne spor etter borebolter, selvom man fjerner boltene og fyller hullene med ulike fyllmasser. I mange tilfeller fjernes boltene feil og det blir stående igjen bolter som stikker ut av fjellet. På toppen av Kjerag har man breskurte, kompakte og nærmest plettfrie granittsua som avgrensing mot stupet. Et stort antall hull og sår i fjellet vil utvilsomt forringe opplevelsen av det urørte. Hvis dagens praksis fortsetter vil det over tid tilkomme hundrevis av hull i fjellet på et samlet sett lite og unikt geologisk område. Det er de samme lokalisasjonene på Kjerag som brukes gang på gang i ulike prosjekter, og “punktbelastningen” blir enorm. Verneområdestyret foreslår nå i praksis å øke punktbelastningen ved å sentrere all aktivitet i et lite men svært verdifullt område. Uten et prinsipielt forhold til borebolter, som tar hensyn til langsiktige konsekvenser vil det være umulig å besørge en rasjonell avgrensing av bruken av borebolter. I en eldre utgave av forvaltningsplanen har man gjennom generelle betraktninger advart mot mindre inngrep slik som borebolter: *“Ein skal unngå bit for bit utnytting av området. Med det meiner ein mindre inngrep som i seg sjølv kan verka bagatellmessige, men som i sum og over tid vil ha negativ innverknad på verneverdiane”* I tillegg bryter bruk av borebolter med “føre var” prinsippet som tradisjonelt har vært et rådende prinsipp i all forvaltning av landskapsvern.

En liberal praksis har skapt en uheldig presedens, men man løser ikke dette problemet i et langsiktig perspektiv ved å legge skjønnsmessige begrensinger i en sone for ekstremспорт. Hvis en liten gruppe ekstremспортutøvere får tillatelse til bruk av borebolter vil det være umulig å vekke dette mot andre grupper med liknende behov. Hvem skal ha rett til å bore, og hvilke prosjekter har en egenverdi som forsvarer bruk av borebolter? Hvor mange bolter kan forsvares i ett enkelt prosjekt? Disse spørsmål kan ikke besvares på en objektiv måte, og over tid vil det føre til inkonsistens vedrørende hvem og hvilke type prosjekter som får tillatelse. Det er derfor min klare oppfatning at et generelt bolteforbud er det eneste alternativet som besørger et varig og bærekraftig landskapsvern. (Dette med et selvsagt unntak for redningstjenesten).

Det er paradoksalt at det skal være nødvendig å argumentere for et slikt syn, da det i § 3 i verneforskriften er nedfelt et eksplisitt forbud mot boring i fjellet. Det kan søkes om unntak i henhold til punkt 1.2 og 1.3 (§ 3) men tilrettelegging for ekstremспорт er ikke inkludert, og kan etter min forståelse heller ikke hjemles i § 4 som omhandler generell dispensasjon. Naturmangfoldlovens § 48 legger til grunn at unntak fra vernevedtak ikke skal stride mot

vernevedtakets formål. Formålet er som tidligere beskrevet: vern av landskap og samtidig sørge for at **allmennheten har mulighet til naturopplevelser gjennom tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging**. Tilrettelegging av ekstremспорт bryter ugjendrivelig med dette formål i tillegg til at det forringer verneverdiene, og den foreslåtte praksis er etter mitt syn dermed i strid med vernebestemmelsene.

Motorferdsel

I høringsnotatet foreslår man å opprettholde dispensasjon for helikoptertransport i en periode av juni og september. Basehoppere får årlig tilgang til Kjeragplatået i den såkalte “helikopter-boogien” hvor man tillater nærmest ubegrenset helikoptertransport på Kjerag i hele 4 dager i juni. Helikopter-boogien introduserer et vanvittig støynivå på Kjeragplatået, og dette i en periode som er svært attraktiv også for utøvere av tradisjonelt friluftsliv. I forskrift om verneplan for Frafjordheiane § 3 punkt 5.1 er det beskrevet forbud mot all flyving lavere enn 300 m over bakken. I punkt 1.5 (§ 3) er det beskrevet unntak hvor forvaltningen kan gi tillatelse etter søknad, men tilrettelegging for basehopping eller annen ekstremспорт er ikke inkludert. I forvaltningsplanen for Frafjordheiane har man begrunnet unntak fra vernebestemmelsene hva gjelder helikoptertransport av basehoppere med § 48 i Naturmangfoldloven: *“Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig”*

Jeg mener det bør være innlysende at bruk av helikopter i forbindelse med basehopping strider mot vernevedtakets formål, da denne aktiviteten mangler forankring i tradisjonelt friluftsliv og helikopter transport må sies å representere en vesentlig teknisk tilrettelegging. Når det gjelder forringing av verneverdiene så kan dette diskuteres, men som tidligere påpekt har basehoppere i forbindelse med helikopter-boogien montert ulike installasjoner på kanten av stupet, og det har vært anvendt borebolter uten søknad. Det har også vært flere tilfeller hvor basehoppere har hoppet med løse gjenstander slik som sykler, oppblåsbare båter, lenestoler, og akebrett. Bruk av røykbokser og fakler har også forekommet. Dette medfører forsøpling ved foten av fjellet, og klatrere har funnet gjenstander fra basehoppere slik som sykler, akebrett og røykbokser i veggen og ved foten av fjellet.

Det er også vanskelig å argumentere med “sikkerhetshensyn” eller “hensynet til vesentlige samfunnsinteresser” for å legitimere et unntak fra vernebestemmelsene. Tvert i mot har basehopping vist seg å være en meget belastende aktivitet sett fra et samfunnsmessig perspektiv med mange dødsfall og kostbare redningsaksjoner. I Kjerag har det vært totalt 13 dødsulykker i forbindelse med BASE hopping i perioden 1996-2018 (https://www.blincmagazine.com/forum/wiki_index.php?title=Fatality_Statistics#Norway). Jeg minner om at man i Møre og Romsdal har et lovforbud mot basehopping i Trollveggen med tanke på å forebygge ulykker og redusere behovet for risikable redningsoppdrag. Jeg er ikke tilhenger av for lovforbud av ekstremспорт, men det er

paradoksalt at man i Rogaland tilsynelatende betrakter basehopping som en utelukkende positiv aktivitet, og som fortjener dispensasjon fra strenge verneforskrifter. Jeg kan ikke se at det tjener vernemyndighetens formål å tilrettelegge for en svært risikabel aktivitet som har medført mange dødsfall og redningsaksjoner i Kjerag.

I den nyeste utgaven av forvaltningsplanen for Frafjordheiane (2015) argumenterer man med at "Kjerag-boogien" har vært vanskelig å arrangere uten bruk av helikopter. Men bruk av helikopter er på ingen måte en forutsetning for å bedrive basehopping i Kjerag, da en relativt lett fjelltur på 2–3 timer langs opparbeidet sti gir enkel tilgang til alle de aktuelle exit-punktene som brukes under hopping. Bruk av helikopter i forbindelse med basehopping kan etter mitt syn kun begrunnes i bekvemmelighetshensyn. Det virker urimelig å gi en liten gruppe ekstremsportutøvere et slikt privilegium når andre grupper med tilsvarende behov slik som klatrere og slakk-line utøvere må gå inn og ut av fjellet med store mengder tungt utstyr.

Konklusjon

Jeg kan ikke se at det er verneområdestyrets oppgave å tilrettelegge for ekstremспорт, og det er derfor underlig at man viser en slik utstrakt interesse for ekstremsportens premisser og levekår. Jeg etterlyser fokus på landskapsvern, og å sikre gode levekår for tradisjonelt friluftsliv, slik at man igjen løfter frem formålet med de lovfestete vernebestemmelser. Jeg mistenker at verneområdestyret lar seg påvirke av lokale næringsinteresser og at den politiske agenda forurenses den opprinnelig intensjon som ligger i verneforskriften. I en tid med massiv tilrettelegging i urørt natur og med omfattende infrastruktur i fjellet så føles det underlig at de som kjemper for å opprettholde et allerede lovfestet landskapsvern nærmest skal oppfattes som fundamentalister. Det er ærbart at verneområdestyret har satt nytt fokus på hvordan Kjeragplatået skal forvaltes, men dette høringsutkastet bryter etter mitt bedømmelse totalt med intensjonen om landskapsvern, og har sitt hovedfokus på hvordan man skal tilrettelegge for aktivitet. Hvis verneområdestyret fortsetter sin liberale praksis mener jeg det nå er på tide å prøve lovmessigheten av dette for domstolen.

Med Vennlig hilsen

William Ottestad